

SAMENVATTING RAPPORTAGE

**ARMOEDE, SOCIALE
UITSLUITING EN
MENSENRECHTEN IN
CARIBISCH NEDERLAND**

**COLLEGE VOOR
DE RECHTEN
VAN DE MENS**

Inleiding

U leest een samenvatting van de vijfde Rapportage 'Mensenrechten in Nederland' van het College voor de Rechten van de Mens, met als thema 'armoede'. Deze folder gaat over Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Waarom deze folder?

In Caribisch Nederland leven veel mensen en gezinnen in armoede. Mensenrechten staan onder druk, zoals het recht op huisvesting, onderwijs, gezondheid en volwaardig deel kunnen nemen aan de maatschappij.

Deze folder bevat bouwstenen voor het ontwikkelen van een visie op armoedebestrijding door overheden, hulpverlenende instanties en andere betrokkenen. Het College is ervan overtuigd dat samenwerking tussen deze partijen nodig is om een dergelijke visie te ontwikkelen.

In hoofdstukjes leest u over onderwerpen als arbeid, onderwijs en huisvesting. Aan het einde vindt u een conclusie en aanbevelingen.

De informatie in deze folder is ontleend aan verschillende onderzoeken van onder meer de Commissie Spies, het Sociaal Cultureel Planbureau, Unicef en de Inspectie van het Onderwijs.

Meer informatie

Wilt u het volledige rapport lezen of heeft u vragen? Neem dan contact op met het College voor de Rechten van de Mens.
Bel +31 30 888 38 88 of
mail info@mensenrechten.nl.

Het recht op een behoorlijke levensstandaard

Nederland heeft een groot aantal internationale mensenrechtenverdragen aanvaard. De meeste daarvan zijn ook op Caribisch Nederland van toepassing. Op veel terreinen verschilt de wetgeving van Europees Nederland en Caribisch Nederland. De regering verwijst daarbij vaak naar de bepaling in de Nederlandse Grondwet die onderscheid vanwege de bijzondere omstandigheden van de eilanden toestaat. Het gelijkheidsbeginsel van artikel 1 van de Grondwet staat onderscheid, bijvoorbeeld bij de sociale voorzieningen, echter alleen toe als er geen sprake is van gelijke gevallen of als er voor dat onderscheid een objectieve rechtvaardiging bestaat. De Nederlandse overheid moet zo snel en doeltreffend mogelijk toewerken naar volledige verwezenlijking van de sociaaleconomische rechten uit het Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR). Nederland moet er voor zorgen dat de rechten beschikbaar, aanvaardbaar, van goede kwaliteit en toegankelijk zijn. Met maximale inzet van zijn middelen en zonder discriminatie.

In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is het recht op een behoorlijke levensstandaard als volgt omschreven:

‘een ieder heeft recht op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder inbegrepen voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten, alsmede het recht op voorziening in geval van werkloosheid, ziekte, invaliditeit, overlijden van de echtgenoot, ouderdom of een ander gemis aan bestaansmiddelen’.

Dit recht is verder uitgewerkt in mensenrechtenverdragen zoals het IVESCR. Deze basis voor bestaanszekerheid is een belangrijk aspect van de menselijke waardigheid.

1. Armoede in Caribisch Nederland

Op 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba ieder een 'openbaar lichaam' van Nederland geworden. Sinds die tijd worden de eilanden Caribisch Nederland genoemd. Uit verschillende rapporten blijkt dat veel mensen op alle drie de eilanden in armoede leven.

Vaak genoemde oorzaken zijn:

- De overgang van de gulden naar de dollar en de daarmee samengegane prijsstijgingen.
- Het nieuwe belastingstelsel na oktober 2010.
- De onbekendheid met inkomensondersteunende maatregelen.

1.1 Wat doet de Nederlandse overheid?

De Nederlandse overheid onderkent de armoede op de eilanden.

Dit is in het kort de stand van zaken:

- Per 1 januari 2016 is een kinderbijslag per kind per maand ingevoerd van 40 dollar op Bonaire en 42 dollar op Sint Eustatius en Saba.

- In oktober 2016 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) 1 miljoen euro beschikbaar gesteld om gevolgen van de armoede specifiek voor kinderen te verlichten.
- Voor arbeid, inkomen en sociale zekerheid zijn geen normen voor het voorzieningenniveau opgesteld. Ook is er geen bestaansminimum vastgesteld.
- De bijstandsnorm (de onderstand) is vastgesteld op basis van het wettelijk minimumloon. De staatssecretaris van SZW laat wel onderzoeken hoe een sociaal minimum op basis van de kosten van levensonderhoud kan worden vastgesteld.

2. Arbeid

De werkloosheid in Caribisch Nederland is relatief laag maar een groot deel van de werkenden verdient rond het minimumloon. Dat is vaak te weinig om in de basisbehoeften te voorzien. Daarom hebben veel mensen meer dan één baan nodig. Sinds de staatkundige hervorming in 2010 merken velen dat hun financiële situatie slechter is geworden.

2.1 Kwetsbare groepen

Groepen met een hoog risico op een leven in armoede zijn:

- Ouderen, en in het bijzonder alleenstaande ouderen met alleen algemene ouderdomsverzekering (AOV).
- Arbeidsongeschikten.
- Mensen met een beperking.
- (Alleenstaande) vrouwen met kinderen.

Bij arbeidsongeschikten wordt nu nauwelijks gekeken of iemand andersoortig werk wél zou kunnen uitvoeren. Voor mensen met een beperking is werk moeilijk te vinden, sociale werkvoorziening ontbreekt en niet alle overheden hebben een beleid om deze mensen zelf in dienst te nemen.

2.2 Kleinschaligheid

De arbeidsmarkt is erg klein. Verbeteren van de werking van de arbeidsmarkt en het vergroten van kansen voor lokale arbeidskrachten zijn grote uitdagingen voor het Rijk en de eilanden.

Aandachtspunten:

- Gebrekkige samenwerking tussen het Rijk en de eilanden maakt dat kansen voor de lokale bevolking op een baan niet volledig worden benut.
- Het Rijk geeft veel werkvergunningen af aan buitenlandse arbeidskrachten.
- Regelgeving maakt het mogelijk om van werkgevers in ruil voor een werkvergunning een opleidingsplaats voor een lokale arbeidskracht te eisen. Hiervan heeft het Rijk echter nog geen gebruik gemaakt.
- Aan hoger opgeleide werknemers is behoefte maar 'eilandskinderen' keren na hun studie in Europees Nederland of de VS vaak niet terug.
- Vraag en aanbod sluiten onvoldoende op elkaar aan.

2.3 Gelijke behandeling

Het onderscheid tussen Europees en Caribisch Nederland kan ongelijke behandeling opleveren:

- Wet- en regelgeving is in Caribisch Nederland vaak minder gunstig. Bijvoorbeeld als het gaat om arbeid en om kinderen (zwangerschaps- en vaderschapsverlof, kinderbijslag).
- Het Rijk en de eilanden benutten kansen voor lokale mensen op de arbeidsmarkt onvolledig.
- De hoogte van de uitkeringen en het minimumloon maken het moeilijk om rond te komen.
- Er is niet genoeg aandacht voor kwetsbare groepen.

3. Onderwijs

Goed onderwijs is nodig om aan armoede te kunnen ontsnappen. Sinds 2010 is het niveau van het onderwijs aanmerkelijk verbeterd. Mede dankzij de Onderwijsagenda's voor Caribisch Nederland hebben de meeste scholen en instellingen een basiskwaliteit bereikt.

Aandachtspunten:

- De kwaliteit van met name het voortgezet, middelbaar beroeps- en praktijkonderwijs.
- Samenwerking tussen scholen en partijen op het terrein van zorg, jeugd, kinderopvang en arbeidsmarkt.
- De gebrekkige aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
- De vele leerlingen met achterstanden en met een beperking waarvan het ook de vraag is of er in het voortgezet onderwijs voldoende ondersteuning voor is.
- De lagere leerresultaten dan in Europees Nederland, met name als het gaat om lezen en schrijven.
- De moeizame handhaving van de leerplicht.
- Het gebrek aan moderne leermiddelen en de slechte staat van onderhoud van veel schoolgebouwen.
- Het beperkte aantal potentiële stageplaatsen.

4. Gezondheid

Mensen die leven in armoede hebben vaker een slechte gezondheid. Zo heeft 27% van de bevolking in Caribisch Nederland ernstig overgewicht door een ongezonde voeding en leefstijl.

Door de invoering van een publieke zorgverzekering en door investeringen is de kwaliteit van de gezondheidszorg sinds 2010 wel sterk verbeterd. Om de negatieve spiraal van armoede en slechte gezondheid te doorbreken zijn echter nog structurele, preventieve maatregelen nodig.

Aandachtspunten:

- Onvoldoende efficiency en maatwerk.
- Te hoge kosten en te veel bureaucratie.
- Kwetsbare groepen zoals kinderen, tienermoeders, mensen met een beperking en ouderen waarvoor het beleid nog onvoldoende ontwikkeld is.
- Onvoldoende uitgebouwde voorzieningen in de langdurige zorg, ouderenzorg en zorg voor mensen met een beperking.
- Het gebrek aan informatie en daarop gebaseerde meetbare doelstellingen voor het verbeteren van zorg en beleid.
- Kindermishandeling komt veel voor. De oorzaak hangt samen met de armoedeproblematiek. De aanpak van kindermishandeling krijgt steeds meer gestalte (bijvoorbeeld door oprichting van de Taskforce Kinderrechten en op Bonaire de kindertelefoon en een meldpunt) maar is nog voor verbetering vatbaar en ook nog niet wettelijk geborgd.

5. Huisvesting

Op Bonaire is een tweedeling zichtbaar tussen luxe woningen, vaak bewoond door Europese Nederlanders, en slecht onderhouden woningen in de buitenwijken. Voor alle drie de eilanden geldt dat veel mensen niet genoeg geld hebben om huisvesting van voldoende niveau te verkrijgen.

Voor kwetsbare groepen, zoals mensen met een beperking en ouderen, zijn onvoldoende woonvoorzieningen.

Huisvesting van lage kwaliteit is een schrijnend aspect van armoede. De Rijksoverheid en de eilanden moeten hier rekening mee houden en investeren in goede, betaalbare huisvesting.

6. Conclusie

Veel mensen in Caribisch Nederland hebben moeite om rond te komen. Voor de drie eilanden is nog geen bestaansminimum vastgesteld. Werk is geen garantie voor een inkomen dat voldoende is om in basisbehoeften te voorzien. Bovendien is werk vinden op de kleine en complexe arbeidsmarkt zeer moeilijk, zeker voor bepaalde groepen zoals mensen met een beperking. De kwaliteit van het onderwijs is de afgelopen jaren verbeterd, maar blijft aandacht vragen. Zo sluit bijvoorbeeld het aanbod en de kwaliteit van het onderwijs niet goed aan op de vraag van werkgevers. Veel mensen in Caribisch Nederland die in armoede leven hebben gezondheidsproblemen. Overgewicht komt veel voor. Er zijn nog weinig preventieve maatregelen genomen om dit tegen te gaan. Ook is gebleken dat er een relatie is tussen het grote aantal mensen dat in armoede leeft en het veelvuldig voorkomen van kindermishandeling. Op de eilanden hebben veel mensen te weinig middelen om goede huisvesting te krijgen. Voor mensen met een beperking zijn onvoldoende geschikte woningen beschikbaar. Verder zijn veel woningen niet in goede staat.

7. Aanbevelingen

1. Stel de bijstandsnorm (onderstand) vast op basis van de kosten van levensonderhoud.
2. Pak de gevolgen van armoede voor de jeugd integraal aan en zorg dat de betrokken partijen beter samenwerken.
3. Neem structurele, preventieve maatregelen om de negatieve spiraal van armoede en een slechte gezondheid te doorbreken.
4. Investeer in goede en betaalbare huisvesting.

